

Literacy & Specialpedagogiska perspektiv

Yngre barn & elevers skriftspråkliga lekande lärande i en förskola & skola för alla – börjar i barnets erfarenhetsvärldar!

bnr 6/2-18 Fritz med inspiration från bla. Läslyfmaterial förskola, Skolverket 2017

Läs- och skrivutvecklingsträdet (Fast, 2015) Illustratör: Anna Hildén/peffarportalen.skolverket.se, 2017, s.4

Lpfö 1998, rev. 2016

- ”språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan skall lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga värden” (Kapitel 1: Förskolans uppdrag)
- ”Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar intresse för skriftspråket samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner” (kapitel 2: utveckling och lärande)

ur: Läslyfmaterial 2017

Lgr 11, rev 2016 Syfte ... genom undervisningen i

Förskoleklassen ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att...

- "pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer
- använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle och
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande." (LGR 11, rev 2016, s.21)

Centralt innehåll... undervisningen skall behandla följande

centrala innehåll...

- Språk kommunikation
- "Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser,
- Samtala om innehåll och budskap i olika typer av texter,
- Berättande texter, sakprosatexter och texter som kombinerar ord, bild och ljud" (s.22)
- Skapande och estetiska uttrycksformer
- Matematiska resonemang och uttrycksformer
- Natur, teknik och samhälle
- Lekar, fysiska aktiviteter och utedvistelse (Lgr 11, rev 2016)

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i åk 1 enligt LGR 11 (rev 2016)

- Kunskapskrav i Sv/Sv A åk 1
- "Eleven kan läsa meningar i enkla bekanta och elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt..." (s.252)

Diskursen om "en förskola/ skola för alla"

➤ Ett Inkluderande perspektiv - skrivs fram av nationella och internationella styrdokument.

- Salamanca (Unesco1994)
- FN- konventionen om barns rättigheter(Unicef 2002)
- Skollag 2010:800
- Läroplanerna; Lpfö, 2010 rev.2016; Lgr 11,rev.2017; Gy 11

Undervisningsaktiviteter (skolverket 2017)

- "I ett sociokulturellt perspektiv på mänskligt lärande och utveckling blir därför kommunikativa processer helt centrala. Det är genom kommunikation som individen blir delaktig i kunskaper och färdigheter. Det är genom att höra vad andra talar om och hur de föreställer sig världen som barnet blir medvetet om vad som är intressant och värdefullt att urskilja ur den mängd iakttagelser som man skulle kunna göra i varje situation. Barn föds på detta sätt in i interaktiva och kommunikativa förlopp som redan pågår och i dessa förlopp finns perspektiv på och förhållningsätt till omvärlden redan inbyggda." (Säljö,2000, s.37)
- "Verksamheten ska främja leken , kreativiteten, och det lustfyllda lärandet samt ta tillvara och stärka barnens intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter." (Lpfö 98/2016:s. 9)

Literacy enligt Säljö (2009)

- "Skriftspråkliga aktiviteter - det som på engelska kallas literacy- är synnerligen komplexa och varierande. Det handlar inte bara om att den tekniska färdigheten att avkoda ord, utan långt mer om att kunna dra slutsatser, att göra associationer, att koppla det man läser till vad man vet om världen i övrigt och vad man läst i andra sammanhang, att förstå men ändå kunna förhålla sig kritisk" (Säljö,2009,s.208)

Critical literacy.....(Vasquez 2004; Bergöö-Jönsson 2012; Fast 2011; mfl)

”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång, och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal-skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande...!...Multimedia och informationsteknik kan i förskolan användas såväl i skapande processer som i tillämpning”. (Lpf6, rev. s.9)

Digitalisering & programmering, innehåll i läroplan rev,2017.

- Dator, ipads, talsyntes(talande tangentbord), lady bug, bildkanon...bee bots....

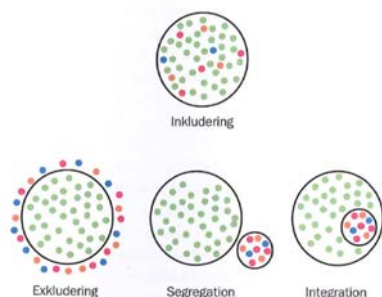

Inkluderande syn och arbetsätt!

(Skolverket,2013,s.55)

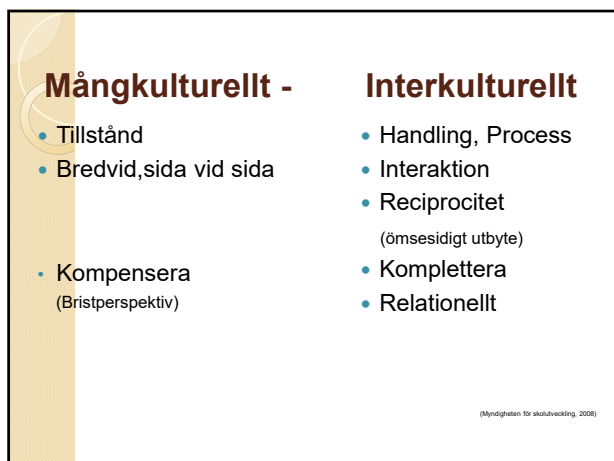

Tema/projekt och innehåll

- Interkulturellt perspektiv – utgår från gemensam erfarenhetsgrund funnen eller skapad globalt innefattande ex. vatten, tanden, mitt hus, broar.....
- Knyter an till varje barns/elevs erfarenhetsvärld, intressevärld, involverar föräldrar i lärandet, utvidgad kommunikation, kodväxling ses som resurs, translanguaging (Myndigheten för skolutvärdering, 2020; Kult 2014:16f)
- Stödstruktur – för flerspråkiga barns lärande och en förutsättning för att skapa goda förutsättningar varje barns/elevs positiva lärande...
- Ämnesövergripande/holistiskt förhållningsätt ....

Intersektionellt

- Att anlägga bla. genusperspektiv utifrån normkritiskt granskande.....

Genuspedagogik 2.0 (Eidevald, 2011)

- "Målmedvetet använda flera utgångspunkter och arbetssätt, som att ibland dela grupperna flickor och pojkar och ibland erbjuda samma material till samtliga barn.
- Observera sig själva för att analysera om man systematiskt och reflekterat gör skillnad mellan hur man bemöter flickor och pojkar och ifall detta observerats arbeta med att inte göra dessa reflekterade skillnader
- Observera pojkar och flickor utifrån om man ser några skillnader i barnens förmågor och färdigheter och arbeta med att stärka vad flickor och pojkar eventuellt har få erfarenheter av
- Reflektera kring vad uppdelningen av flickor och pojkar får för konsekvenser, kanske könsroller riskerar att stärkas i arbetet med att dela grupperna flickor och pojkar och träna dem i olika egenskaper

:(Eidevald, 2011, s.203-204)

- Förändra arbetssättet för att försöka utgå från individer och inte kön genom att ifrågasätta vad man ser som kvinnligt respektive manligt och hur dessa föreställningar är en del i att man kanske stör sig på olika positioner hos flickor respektive pojkar
- Arbeta med värderingar och eventuella olikheter i bemötanden samt att fundera kring vad som gör att vissa barn beskrivs som aktiva och andra som passiva, vissa som feminina och andra som maskulina.../.../...
- Fortsätta att målmedvetet använda flera utgångspunkter och arbetssätt där alla barn kan beskrivas som att de ibland tar aktiva positioner och där alla barn kan ses som att de ibland kan vara feminina och maskulina, det vill säga att alla barn förväntas vara hänsynsfulla, visa känslor, ta plats och vara ledare
- Fortsätta analysera vad de olika arbetssätten ger för konsekvenser och hur nya normer skapas ".../.../..." (Eidewald,2011,s.203-204)

Prediktorer som utgör barns språkliga grund för att lyckas lära att läsa och skriva, enl. (Catts&Kamhi,2009)

- Bokstavskänedom
- Skriftspråklig kulturbakgrund
- Fonologisk medvetenhet
- Aktivt ordförråd
- Återberättande -(berättande, mitt tillägg)

(Catts&Kamhi, 2009)

I vilka situationer/positioner behöver barn och elever, extra stöttning och utmaning för att erövra.?

- Uppmärksamhet & koncentration
- Samspel & turtagning
- Språkförståelse
- Ordförråd
- Språklig medvetenhet och.. Skriftspråkliga aktiviteter (mitt tillägg)
- Uttal
- Meningsbyggnad/Grammatik

(fritt med inspiration från specialpedagogiskt förslag,2004)

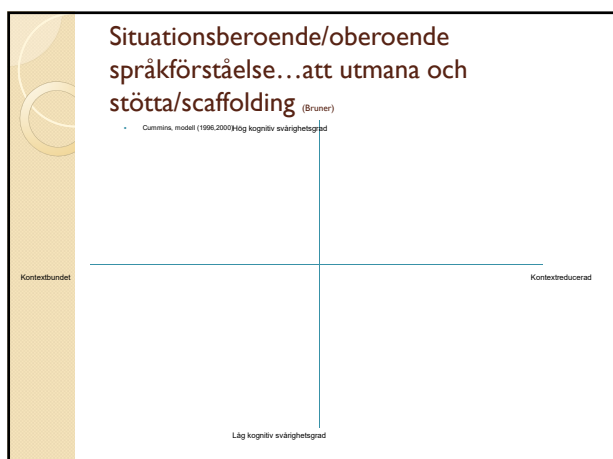

Teorier om barns språktillägnande över
tid .... (Svensson,2009)

- Behavioristisk – Pavlov/Skinner
- Nativistisk - Chomsky
- Konstruktivistisk - Piaget (tanken –språk)
- Sociokulturell – Vygotskij (språk-tanke)
- Social interaktionism(sociokognitiv) – Bruner kommunikativt(scaffolding)
- Sociopragmatisk, emerge, funktionalistisk

Clay I Fast,2008; Soderberg 1982; Fast 2011; Cox Eriksson,2014 mfl.

Att språkbada.....(Lindö, 2009)

- ” Språkutveckling sker alltid i samspel med andra, där språk och handling har en funktion
- Språket utvecklas i konkreta situationer i vardagen, där det händer något som behöver kommenteras och uttryckas och där ordet får sin betydelse genom sammanhanget.
- Barnen utvecklar sitt språk genom att använda det, pröva, lyssna, dra slutsatser om regler och konventioner.
- Barn upptäcker själva hur språket är uppbyggt och skaffar sig själva en alltmer fulländad insikt om hur språkets olika delar hänger ihop. “ (Soderbergh, 1982, s.90-93)

Systematiskt följa och dokumentera....Lpfö;98 rev. Lgr

I I/f-klass?

Portfolios & Pedagogisk dokumentation!

- Förskola 1-5år bedömer **inte** barns utveckling och lärande i förhållande till i förväg uppställda mål....
- Förskollärare **fångar och följer** barns kommunikativa utveckling, lek, lärande och utvecklande av språk genom dokumentation i **nuet**. . . . . (Österlind, Porsberg, Svanström och Johansson, 2009:2016, s.6) lyssnande, observation, intervju, samtal med barn, filmning, spaldokumentationer som analyseras (Svanström, 2012) literacy q... (Svanström, 2012) med föräldrar.
- Vid flerspråkighet ibland performansanalys (Svanström, 2012) tillsammans med modersmåls/specialpedagog för att fånga och dokumentera de yngre barnens utvecklande av emergent literacy.
- Förskoleklass Lgr 11, rev 2016;2017 grundskolans läroplan... syfte&centralt innehåll i riktning mot kunskapskrav åk 1..

Pedagogisk dokumentation (Skolverket, 2012)

- ..används för att synliggöra processer för lärande i barngruppen och klargöra hur förskolans verksamhet lyckas stödja och utmana varje barn i sitt utvecklande av, i detta fall, skriftspråklig kulturbakgrund, tal- skriftspråkliga förmågor – att lärande som sker synliggörs och värderas utifrån förskolans förmåga att skapa förutsättningar för varje barn att utveckla förmågor enligt strävansmålen i Lpfö.. en viktig del i systematiska kvalitetsarbetet...
- Hur används pedagogisk dokumentation speciellt och generellt vidare för att bekräfta och utmana till fortsatt utveckling av pedagogik och förskolors/skolors literacypraktik ?

Kartläggning av **förskolans** språkutvecklande arbete...leder till..

- Plan för inkludering – inkluderande syn och arbetssätt?
- Plan för delaktighet – tillgänglighet?
- Plan för förskolans strategiska arbete med att utveckla "språkpedagogiska" lärmiljöer, förhållningssätt och arbetssätt för att möta varje barns erfarenheter, språk och intressen likvärdigt och utmana barnen vidare i språk, lek, lustfullt lärande tillsammans....
- Vetenskap & beprövad erfarenhet

Hur arbetar vi tal-
skriftspråksutvecklande för&med
varje barn på vår förskola med olika
textvärldar, kring ett innehåll i;

- Vardagssituationer?
- Leksituationer?
- Övriga undervisningssituationer?
- Pedagogisk dokumentation?

utifrån

- Värdegrundat förhållningssätt – likvärdighet
- Inkluderande syn och arbetssätt, delaktighetsaspekter och ett interkulturellt perspektiv

---

---

*Att lyssna, tala, skriva-läsa-läsa-skriva för
att leka och lära från början, för att jag
upplever att jag behöver, vill och kan ...*

Emergent Literacy

(Clay, i Fast 2008)

Bakgrund till läroplansrevideringar

(Skolverket, rapport 455, 2017)

- Socioekonomiska bakgrunder har stor betydelse
- Resultatskillnad mellan skolor ökar
- Flickor får/når bättre resultat än pojkar
- Sent anlända elever får/når betydligt lägre resultat
- Skolor har svårigheter att ge extra anpassningar och särskilt stöd på effektivt sätt
- 83,1 % av elever i Sverige behöriga till GY-skolans yrkesprogram vt-2016 (skolverket, 2017, s.27)
